

A KÖTÉS

AKADÁLY NÉLKÜL

modul adaptációja
mozgáskorlátozott tanulók
együttneveléséhez

SZÖVEGÉRTÉS- SZÖVEGALKOTÁS

Alap-IV.3.2-AdM

A modult készítette:

Bakonyi Katalin, Kulcsár Gábor

Az adaptációt készítette:

Dombainé Esztergomi Anna

SULINova
Köznevelési, Fejlesztési és Pedagógus-továbbképzési Központ

Magyarország célba ér

A modul célja	A kézimunkával, és ezen belül a kötéssel, jelentősen támogathatjuk mind a finommozgás, mind a kézügyesség fejlődését. Ezen túl a kötés mindennapi gyakorlásával a gyerekeknek olyan mozdulatsorokat kell átélniük, amelyek a figyelmüket és a gondolkozásukat is fejlesztik. Közben megtapasztalják a „művészi munka” születését is.
Időkeret	Heti 1×45 perc, gyakorlásra lehet napi 10-15 percet hagyni.
Ajánlott korosztály	6–7 évesek
Modulkapcsolódási pontok	Írás előkészítése – formarajz, ritmikus mozgás Ujjgyakorlatok
A képességfejlesztés fókuszai	Finommotorikus mozgás fejlesztése, figyelem összpontosítása

PEDAGÓGIAI HÁTTÉR

Mindaz, ami az ajánlásban és a megfigyelési szempontok között szerepel – első látásra – gyakran komplikáltabb, mint maguk a gyakorlatok. Azt a munkamódszert ajánljuk, hogy mielőtt az ajánlást és a megfigyelési szempontokat elolvassná, és esetleg megijedne attól, mi mindenre fontos figyelnie, a gyakorlatokat próbálja ki gyerekek nélkül, otthon (ha van, a javasolt verssel együtt). Amikor már gördülékeny a mozgás és szöveg összhangja, valamint úgy érzi, hogy a gyerekeknek is be tudja mutatni, olvassa el a módszertani ajánlást. Nem kell törekednie arra, hogy annak minden részletét megjegyezze, csak egyszerűen próbálja ki a gyerekekkel. Az első kipróbálások után is csak arra keressen választ a megfigyelési szempontok között és az ajánlásban, amilyen problémával saját osztályában találkozott. Ezt szükség szerint megteheti minden gyakorlás után, így egy idő után a legtöbb javaslat „életre kel”, és világosan fogja látni, mikor mire fontos figyelnie tanítványai között.

A kötés során, míg a gyerekek az életkoruknak megfelelő feladatokon dolgoznak, a ritmikusan ismétlődő mozdulatok, a manuális tevékenységek segítik mind az akaratuk, mind pedig logikus gondolkodásuk megerősödését. A kötés megtanulásának és gyakorlásának tehát közvetlen kapcsolata van mindazzal a tevékenységekkel is, amelyekben a gondolkodás mozgékonyaságára van szükség.

Azok a mozgáskorlátozott gyermekek, akiknek a felső végtagjuk súlyosabban érintett, feltehetően nem lesznek képesek a hagyományos kötés megtanulására. A fő problémát a két kéz mozgásának összehangolása jelenti. Ebben az esetben az angol kötés tanulását, illetve gyakorlását javasoljuk. Ennél a kötésmódnál a kötőtűket a felkarral a felsőtesthez rögzítjük, és a fonalat a két kéz mozgatja a kötőtűkön. A tűket más formában is lehet rögzíteni, ha az előbbi módszer nehezen megy. Ha erre sem képesek a gyermekek, akkor javasoljuk a „kөрmөсскөвөл” való kötést. A көрмөсскө rögzítése esetén egy kézzel is végezhető, és a gyenge izomtónusú vagy izomsorvadásos gyermekek is képesek használni. Ezzel a módszerrel nem lehet nagyobb ruhadarabot kötni, de itt nem is ez a cél. A különböző vastagságú hosszú „hurkák” kötése hasznos lehet, ha kitömjük, lehet belőlük például különféle állatfigurákat készíteni. Ha a gyermekek mozgáskorlátozottsága annyira súlyos, hogy ezekkel a módszerekkel nem képesek a kötés alapelemeinek megtanulására sem, akkor ők a kötés ideje alatt végezhetnek más hasonló tevékenységet, például szövést, ami ugyanúgy fejleszti a kézügyességet, a figyelmet és a gondolkodást. Ezt – képességeiknek megfelelően – végezhetik különféle alakú és méretű, rögzíthető szövőkereteken, különféle anyagokkal (bőr, textil, spárga, fonal, növények, vessző stb.). Munka közben gondoskodni kell a tevékenység végzését megkönnyítő testhelyzetek biztosításáról is.

MEGFIGYELÉSI SZEMPONTOK

Mindenkit csak saját magához viszonyítva lehet értékelni. A napi gyakorlás során valamennyi gyerek ügyesedik, fejlődik. Egymás munkáinak a megfigyelése a legnagyobb hajtóerő. Egy-egy elkészült munka további lendületet adhat a gyerekeknek.

AJÁNLOTT IRODALOM

1. Carlgren, Frans – Klingborg, Arne: *Szabadságra nevelés*. „Török Sándor” Waldorf-pedagógiai Alapítvány, Solymár. Pedagógus-továbbképzési Módszertani és Információs Központ, Pilisborosjenő, 1999, 72–75. o.
2. Kulcsár Gábor: *Az írás-olvasás tanítása a Waldorf-iskolában*. Közoktatás-fejlesztési és Pedagógus-továbbképzési Kht. Budapest, 2004, 35–38. o.
3. Nagy Mari – Vidák István: *Nemezjátékok*. Szórákaténusz Játékmúzeum és Műhely, 1996.
4. Vekerdy Tamás: *A Waldorf-iskola első három évének programjáról*. „Török Sándor” Waldorf-pedagógiai Alapítvány, Budapest, 1990, 21. o.

A FELDOLGOZÁS MENETE

Az alábbi részletes leírás célja elsősorban egyféle minta bemutatása. Nem kötelező jellegű előírás. A pedagógus legjobb belátása szerint dönthet a részletek felhasználásáról, módosításáról vagy újabb variációk kidolgozásáról.

Az első osztályos kötést az írás tanulásának időszakához szerencsés kapcsolni, mert fejleszti mindkét kéz mozgékonyágát, és a róluk való tudatosságot.

A kötés tanulását megelőzi a fonalakkal való ismerkedés. Jó tapintani a különböző vastagságú fonalakat, és az is jó, ha fonalakkal megtanulnak mindenféle fonási technikákat is.

Az ismerkedést először a gyapjúval kezdjük: mindenki megfogja, megtapogatja, megszagolja.

A továbbiakban megfigyeljük és átéljük közösen a fonal készítését. Minden alkalommal egy-egy munkafolyamatot mesélünk el röviden, és ismerkedünk meg velük: gyapjúnyírás, mosás, kártolás (tisztítás, fésülés), fonás, festés. Azért, hogy érthető, átélhető legyen az elsős gyerekek számára, egy mesébe ágyazhatjuk az egész folyamatot. Mesélhetünk egy hat-hét év körüli gyerekről, aki családjával egy tanyán él. Születésnapjára kap ajándékba egy bárányt, így mindent meg tud figyelni, hogy mi történik egy báránnyal: hogyan etetik, terelik, nyírják.

Közben az egyik órán nemezelnünk, ahol még nyers formában dolgozunk a gyapjúval: tömőgyapjúval vagy gyapjúszalaggal. Nemezelés közben hosszú ideig tapinthatjuk a nyers gyapjút. Készíthetünk labdát vagy karkötőt.

Később különböző fonási technikákat próbálhatunk ki: kézzel fonás, körmöcske (vagy nyuszifül), lépegetős, hurkolásos.

Azok a mozgáskorlátozott gyermekek, akiknek mindkét keze súlyosabban sérült, valószínűleg a fonást sem tudják megtanulni. Ha rögzítjük a fonal végét, akkor azonban a súlyosabban sérült gyermekek is képesek lesznek arra, hogy – esetleg kevés segítséggel – megtanulják a fonás elemi lépéseit. Ajánlott szélesebb gyapjú-, textil- vagy bőrcsíkkal kezdeni a fonás tanulását.

Figyelembe véve a gyerekek finommozgás-koordinációjának fejlettségét, a kötés tanulását vastag (lehetőleg gyapjú-) fonállal kezdjük. Ehhez szükséges vastag kötőtű is. Nagy örömet és lendületet adhatunk a gyerekeknek, ha a fa kötőtűt maguk készíthetik el (lásd még az eszközöknél is!). A boltokban kapható fatipliket a gyerekek csiszolópapírral simára csiszolják. Egyik végére fagolyót ragasztanak, a másik végét pedig ki tudják hegyezni.

Erre csak a kevésbé sérült mozgáskorlátozott gyermekek lesznek képesek segítség nélkül. Mozgáskorlátozott gyerekek kötőtűinek végét kicsit tompábbra kell csiszolni, ha úgy ítéljük meg, hogy a hegyesebb tű balesetveszélyes.

Tartsuk szem előtt, és az egész folyamatra jellemző, hogy a gyerekek különböző tempóban dolgoznak, tehát mindenki más munkafázisnál tart. *(Segítség-jelent, ha valakit, például egy szülőt, be tudunk hívni az órákra, mert a kötés kezdetekor minden gyerek több egyéni figyelmet kíván. Később már ez nem szükséges, mert tudnak egymásnak segíteni.)*

Ha a kötőtű készen van, kezdődhet a kötés tanítása.

Először a szemek felvételét kell megtanulniuk a gyerekeknek. **Ha szükséges, a kezdő sort elkészítheti a pedagógus vagy a segítő.** A továbbiakban meg lehet mutatni a szemek – a sima szemek – átvételét. A saját maguk által készített kötőtűk, a színes, vastag fonalak, a nagy cél, hogy valami elkészül abból, amin dolgoznak, mind-mind átsegítik a gyerekeket a nehézségeken. Ugyanakkor azt sem árt átélni, hogy valami szépnek a születése erőfeszítéssel jár. Ennek az élménynek a megélése fog segíteni a betűk tanulásakor is. Ha kellő időt hagyunk mindenki számára, hogy belejőjön a kötésbe, és nem siettetünk senkit (magyarul: mindenkit hagyjunk saját tempója szerint haladni, nem kell ugyanazon az órán mindenkinek ugyanott tartania), akkor ezek az órák nagyon nyugodtak, munkazajosak lesznek. A gyorsan dolgozók kész munkái elég motivációt fognak jelenteni a lassabban haladók számára.

Mindenképpen fontos, hogy már az első próbálkozásokból is valami kézzelfogható készüljön: kis nyakba tehető tartó, kiséger. *(Lásd a mellékletet.)*

Ezek után köthetnek furulyatokat, labdát *(lásd a mellékletet)*, párnát, edényalátétet, edényfogót stb. Olyat tehát, amit az elkészülte után lehet használni, olyat, amire jó lesz ránézni, amit jó lesz kézbe fogni.

Még néhány jó tanács. Legyen minden gyerek munkája valamilyen zsákban, hogy ne keveredjenek el a munkáik. Szoktassuk őket arra, hogy mindig tegyék el, ha készen vannak a napi munkával. Egyszerre ne adjunk a gyerekeknek sok fonalat, a kevés átláthatóbb, tervezhetőbb. Mielőtt belekezdenek a munkába, lássanak egy-egy kész munkát, hogy legyen róla elképzelésük. Jó, ha otthon is gyakorolnak a gyerekek, de az iskolai munkájukat jobb, ha nem viszik haza, mert így követhetőbb lesz a munkafolyamat.

A kézimunkaóra fontos előre előkészülnünk: megfelelő mennyiségű fonállal, a szükséges eszközökkel, a zsákokkal, így nem lesz kaotikus az óra. Az előkészítéshez tartozik még az is, hogy az órák és a napi gyakorlás után átnézzük a gyerekek munkáit: ahol kell, javítunk, vagy az összecsavarodott fonalat szétszedjük, felszedjük az elejtett szemeket. Ha újra kezükbe veszik a gyerekek a munkájukat, azonnal el tudnak kezdeni kötni. (Emiatt is fontos, hogy az iskolai munkáikat ne vigyék haza a gyerekek.)

A javítás a munka közben, lehetőleg a hiba elkövetésekor rögtön történjen meg, hogy apránként a gyermekek meg tudják tanulni a hibák észrevételét és kijavításának módját is.

Saját adaptációs kiegészítem:

AZ ALKALMAZOTT ESZKÖZÖK

A fonalazáshoz és a kötéshez is vastag, esztétikus színű, lehetőleg gyapjúfonalat használjunk. Egyszerre csak néhány színt vegyünk elő (kék, piros, sárga). A színtelen gyapjú nem annyira drága, és növényekkel nem nehéz megszínezni. Ezzel együtt más, szép vastag fonal is megfelelő lesz.

A kötőtűhöz kettes fatiplit kell venni. Egy kötőtű hossza kb. 25-30 cm. A tipli vastagságának megfelelő fagolyók kellenek még, vagy más, ami a kötőtű végének megfelel. Szükséges még csiszolópapír, amellyel simára csiszoljuk a kötőtűt. Az egyik végét tompán hegyesre csiszoljuk, amivel a szemeket majd átvesszük. Az elkészült kötőtűket a végén be is olajozhatjuk.

Mozgáskorlátozott gyermekeknek vastagabb (10-es) kötőtűt adjunk. Kőrmöcskék, szövőkeretek, textil- és bőrcsíkok, növények, fonáshoz rögzítők, csúszásgátló fólia.

Saját adaptációs kiegészítem:

VERSEK A MUNKA MEGKEZDÉSÉHEZ:

A versmondással párhuzamosan végzett mozdulatokat kurzívval kiemeltük.

1.

Jobb kezem és bal kezem,

kitartva mutatom mindkét kezet

Segít engem mindenben.

a két kézzel, mintha hógolyót gyúrnék

Ujjacskáim fürgén járnak,

a két kéz szemben egymással, az ujjakkal tapsolunk

Ügyesednek, meg nem állnak

ugyanaz tovább

(Tanári vers)

2.

Hüvelykujjam vasgyúró,

mutatom a két ujjat

Mutatóujjam mutató,

ezt is mutatom

Középső ujjam közbülső,

háztetőbe állítom őket

Gyűrűsujjam csillog-villog,

egymásnak integetnek

A kisujjam izeg-mozog.

egymást kerülgetve

(Magyar népköltés)

3.

**„Sokat tud az én kezem,
sokat tud az ujjam,
benne mindenféle régi
s mindenféle új van.”**

Eközben a jobb mutatóujjat a bal hüvelykujjra tesszük, majd a jobb hüvelykujjunkt felfelé mozgatva a bal mutatóujjra tesszük. Ezzel a mozgással haladunk ujjról ujjra.

(Részlet Szabó Lőrinc: Sokat tud az én kezem című verséből)

4.1. (A vers egyben)

**Hálómászó pók apó bemászott egy csőbe.
Hirtelen kinyílt a csap, víz sodorta földre.
Forrón tűzött rá a nap, meg a szél is fújta,
ezért aztán pók apó visszamászott újra.**

(Kim Payne: Gyermekünk játéka, 40. o.)

4.2. (A SZAVAKKAL PÁRHUZAMOSAN VÉGZETT MOZDULATOK LEÍRÁSA)

Háló-

A jobb mutatóujjat helyezzük a bal hüvelykujjra.

mászó

A jobb hüvelykujjat felfelé mozgatva a bal mutatóujjra tesszük, közben a bal hüvelykujjat érintő jobb mutatóujj elfordul. Vigyázzunk, hogy közben a jobb mutatóujj és a bal hüvelykujj továbbra is érintse egymást. Ezzel a mozdulattal egy téglalapot képeztünk az ujjaink segítségével. (Ez a mozdulatsor „kötögetés” néven ismert.)

pók apó

Most vegyük el a jobb mutatóujjunkt a bal hüvelykujjunktól, mozgassuk magunktól elfelé, s e körmozgás alatt fordítsuk el a jobb hüvelykujjunkt a bal mutatóujjunkt. Helyezzük jobb kezünk középső ujját bal kezünk hüvelykujjára. Jobb középső ujjunkt a bal hüvelyken tartva, bal kezünket fordítsuk magunktól elfelé, s közben váljon szét a jobb hüvelykujj és a bal mutatóujj.

bemászott egy csőbe.

Ismételjük a mozgássort, de közben mindkét kéz gyűrűs- és kisujjával érintsük meg a másik kéz hüvelykujját, s a „csőbe” utolsó szótagja a kisujj és a hüvelyk találkozására essen.

Hirtelen kinyílt a csap, víz sodorta földre.

A két kezünket tegyük egymásra a mellkasunkon. Amikor a versben a megfelelő helyre érünk, emeljük mindkét kezünket a fejünk fölé, nyújtózzunk fölfelé és tárjuk szélesre a karunkat, s a Napot jelképező nagy kört leírva végül nyugtassuk az oldalunkon.

Forrón tűzött rá a nap, meg a szél is fújta,

Mindkét kezünket emeljük magunk elé, majd karunkat lassan, kígyózva mozgassuk jobbra-balra, így érzékeltetve a szelet.

ezért azután pók apó visszamászott újra.

Most újra elvégezzük az első mozgássort, ami azzal kezdődik, hogy a jobb mutatóujj megérinti a bal hüvelykujjat.

Vers a munka lezárásához

Tettünk-vettünk, serénykedtünk,

a két kéz egymás körül pörög, orsómozgás

Építettünk, szépítettünk.

a két tenyér egymás alatt vízszintesen, majd megcserélődnek

Megpihen a két kezünk.

összekulcsolva leengedjük a kezünket

Elégedett a szívünk.

a két kéz keresztben van a mellkason

(Tanári vers)

Mozgáskorlátozott gyermekek is végezzék ugyanezeket a gyakorlatokat. Fontos a kóros reflexeket gátló testhelyzetek létrehozása és megtartása. A mozdulatok kivitelezésében minél kevesebbet segítsünk, a passzív mozgatás kevésbé értékes, mintha megteremtjük a lehetőséget a mozgások aktív végzéséhez. Ha az ujjgyakorlatok nehezek, akkor a képességeknek megfelelő más ujjgyakorlatokat (is) végeztessünk (lásd: ujjgyakorlatok).

Saját adaptációs kiegészítésem: